

ENONTEKIÖ 143 HETANKOTA NW

Pyyntikuopan kaivaus

Taisto Karjalainen 1994

Arkkiv. n. 57/17.2.1995

M

ENONTEKIÖ 143 HETANKOTA NW

Pyyntikuoppien kaivaus

Taisto Karjalainen 1994

Sisällysluettelo

	sivu:
Arkistotiedot	1
Johdanto	2
Ote peruskartasta	3
1. Kaivauspaikan sijainti, topografia ja lähilöydöt	4
2. Kaivaus	4
3. Maaperä	5
4. Yhteenveto	6
Dialuettelo	7
Negatiiviluettelo	7
Karttaluettelo	8
Kartat	9 - 18
Kasvijäänteet pyyntikuopista	19
Kuvataulut	20 - 22
<i>C14-ajoitus p.k.t.nen kasvijäänteistä</i>	<i>23</i>

Arkistotiedot

Enontekiö 143 Hetankota NW

Pyyntikuoppien kaivaus ajalla: 1.8. - 8.8.1994.

Kunta: Enontekiö

Kylä: Hetta

Tila: Antinlahti (2:4)

Maanom: Armi Kristiina Maggan perikunta. Perikunnan asioiden

hoitaja: Oula Magga os. 99410 Vuontisjärvi puh. 9696 - 57424.

Peruskartta: 2813 08 JYPPYRÄ

Kaivausalueen koordinaatit: x: 7590 80

y: 488 68

z: n. 290 m.m.p.y.

Aikaisemmat tutkimukset: Tarkastus: P. Halinen 1988, kert.

top. arkistossa.

Aikaisemmat löydöt:-

Kaivaukselta tulleet löydöt:-

Kertomukseen liittyvät diat: 30407 - 30413.

Kertomukseen liittyvät negatiivit: 99197 - 99207.

Kertomukseen liittyvät kartat: kts.luettelo s.8.

Johdanto

Keväällä 1994 sain museoviraston arkeologian osastolta tehtäväkseni tutkia Enontekiön kirkonkylän pyyntikuoppia. Tutkimus tehtiin valtion työllisyysohjelman varoilla, joita oli tarkoitukseen varattu 50 000 mk. Koko tutkimuksen budjetti oli 189 000 mk. Työ tehtiin Enontekiön kunnan ja museoviraston välisenä laskutyöurakkasopimuksena, joka oli tehty osapuolien välillä 23.5.1994 kirje 61/21/1994.

Työn johdossa toimivat kaivauksen johtajana Taisto Karjalainen ja piirtäjänä Raija Ylönen. Kaivajina toimivat työvoimaviranomaisten osoittamat kuusi työntekijää. Työ tehtiin 1.8 - 26.8.1994 -välisenä aikana.

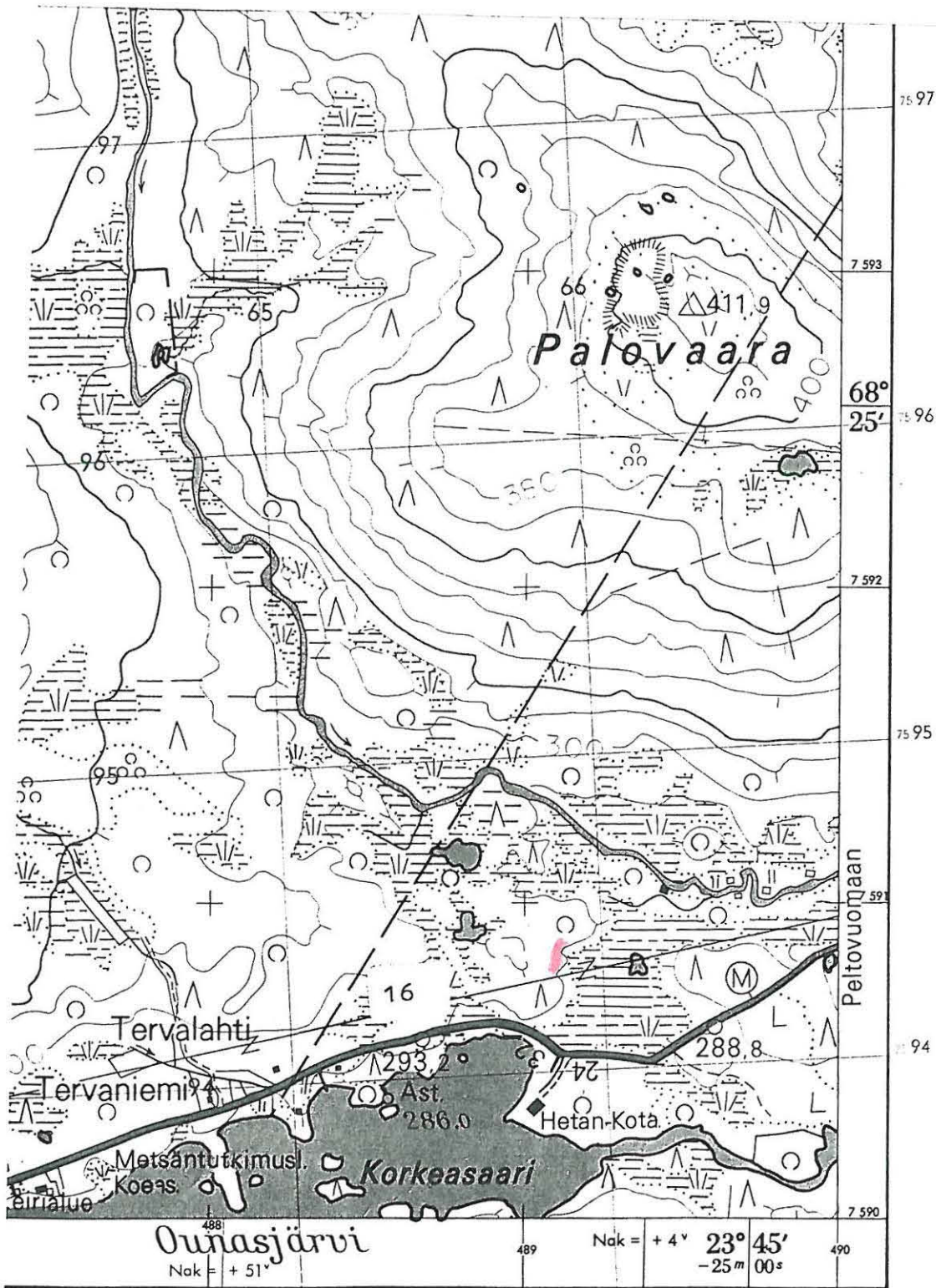
Hetankodan pyyntikuopat löysi Petri Halinen v. 1988 Kts. tark. kert. top. arkistossa (Halinen 1988). Kesän 1994 kohteita olivat Hetankodan lisäksi Enontekiö 73 Saamenmuseo, 89 Museotontti, 142 Paavontalo, 7 Jyppyrä, 208 Valkeajärvi E, 206 Aittalahti, 211 Suonttajokisuus, 198 Suonttajoki ja 200 Suonttajoki W3. Kaivausten lisäksi tehtiin tarkastukset Näkkäläjärven kivikautisella asuinpaikalla ja Myllymaan kivilatomuksilla. (kts. kertomukset top. arkistossa.)

Helsingissä 13.2.1995 Taisto Karjalainen

Enontekiö 143 Hetankota N

Ote peruskartasta JYPPYRÄ 2813 08 (Helsinki)

Kohde on merkitty karttaan punella.

Puhtaaksipiirustus 1:20 000 Christina Backström

MAANMITTAUSHALLITUKSEN KIVIPAINO HELSINKI 1969

365

366

1. Kaivauspaikan sijainti, topografia ja lähilöydöt

Hetankodan pyyntikuopat sijaitsevat Hetan kirkosta 4,1 km suuntaan 71 goonia. Pyyntikuopat sijaitsevat kangasmaastossa, joka laskee jyrkästi kuopista itään sijaitsevalle suolle. Kuoppien länsipuolella maasto on jyrkkää, kivikkoista rinnettä, joten luontevin kulkureitti on kulkenut pitkittäisesti suon ja rinteiden välissä. Pyyntikuoppasysteemin eteläpuolella noin 200 m. päässä on Ounasjärven pohjoisranta, länsipuolella kohoavat Jyppyrän rinteet ja itäpuolella suon takana Palovaa-
ran rinteet.

Hetankodan lähilöytöjä ovat kohteesta lounaaseen sijaitsevat Enontekiö 73 Saamenmuseo ja 89 Museotontti.

2. Kaivaus

Kaivaustutkimuksella pyrittiin selvittämään todettujen pyyntikuoppien rakenne. Kaivauksen yhteydessä otettiin myös näytteitä vanhasta turpeesta eli turpeesta, joka oli peittyynyt pyyntikuoppien rakennusvaiheessa kuopasta poistetun hiekan alle. Turvenäytteet otettiin radiohiili- ja makrofossiilitutkimuksia varten. Kaivaustutkimuksen yhteydessä kartoitettiin pyyntikuoppia ympäröivä maasto.

Kaivaus aloitettiin iskemällä alueelle peruspaalu $x = 200$, $Y = 100$, näin luodussa koordinaatistossa $x:n$ arvot kasvoivat suuntaan 73 gon. ja $y:n$ arvot suuntaan 173 gon. Pyyntikuoppa 2:n

kaivaukseen luotiin kuitenkin oma koordinaatisto, jossa x kasvoi suuntaan 68 gon. Pyyntikuoppa 2: keskelle pystytetty paalu sijaitsi 8,08 metriä kaivauksen peruspaalulta suuntaan 345 gon. Pyyntikuoppa 2:n koordinaatisto ilmenee yleiskartasta (kts. s.xx). Peruspaalusta 36 metriä suuntaan 300 gon. sijaitsi sähkölinjan pylväs, joka on merkitty yleiskarttaan. Sähkölinja on merkitty myös peruskartassa Jyppyrä 2813 08. Kaivetut alueet avattiin 1 m x 1 m -kokoisina ruutuina, joiden lounaiskulmiin tässä kertomuksessa annetut koordinaattiarvot viittaavat. Kaivauksen kiintopiste laskettiin Ounasjärven pinnasta, joka on 286,9 m.m.p.y. Kaivauksen vaaitukset on ilmoitettu kartoissa absoluuttisina arvoina meren pinnasta.

Kaivausalueilta poistettiin turve lapioidella ja pelkoilla, jonka jälkeen kaivamista jatkettiin tarpeen mukaan sekä lapioidella, että pelkoilla. Kaivaustasoja dokumentoitiin harkinnan mukaan siten, että tasot on ilmoitettu senttimetrilukemina mineraalimaata kaivettuna eli turpeen alaisesta maasta lukien.

Pyyntikuopasta 1 avattiin kaksi 3 x 3 m. sektoria ja pyyntikuopasta 2 puolestaan kaksi 2 x 2 m. kokoista sektoria, kts. kartat s. xx.

2.2. Maaperä

Tutkimusalue oli hiekkaharjua, jossa oli siellä täällä suuria siirtolohkarekiviä. Pyyntikuoppa-alueen pohjoispuolella oli kalliojyrkäniteitä (kts. yleiskartta). Kaivausalueilla maaperä

oli lähes kivetöntä hiekkaa, jossa kasvoi poronjäkälää ja puolukanvarpuja. Valtapuulajeina alueella olivat männyt ja tunturikoivut. Kaivetuilta alueilta tavattiin podsolimaannos, joka esiintyi kaksinkertaisina alueilla, jonne hiekkaa oli kasattu kuopan perustamisen yhteydessä.

3. Yhteenveto

Pyyntikuoppien kaivaustutkimuksella saatiin kartoitettua kuoppien rakenne, joka näkyi selvästi kaivausalueiden profiileissa. Pyyntikuoppa 1 oli kooltaan 4,5 x 3,75 m. vallin sisäkaarteesta mitattuna. Pyyntikuoppa 2 oli 3 x 2 m. -kokoinen. Pyyntikuopassa 1 oli havaittavissa paikoin noin 1,5 metrin vahvuinen ympäröivä valli. (Kts. pinta- ja pohjavaaituskartat sivut: xx - xx.) Molemmista pyyntikuopista talletettiin vanhaa turvetta makrofossiili- ja radiohiiliajoitustutkimuksia varten, koska voi olla, että alueen pienet ja suuret kuopat ovat eriaikaisia.

Diat

- 30407 Hetankota pyyntikuoppa 1, 40 cm kaivettuna.
30408 Hetankota pyyntikuoppa 1 W > E.
30409 Hetankota pk 1, S > N.
30410 Hetankota pk 1, E > W.
30411 Hetankota pk 2, E > W.
30412 Yleiskuva Hetankodan kaivauksista.
30413 Hetankodan pk 2 pohjaan kaivettuna. W > E.

Negatiivit

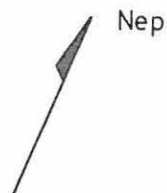
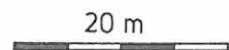
- 99197 Hetankodan pk. 2 alue 12/20 - 22 tasossa 10.
Vanha turve on näkyvissä.
99198 Pyyntikuoppa 1, 20 cm kaivettuna.
99199 Pyyntikuoppa 1, 20 cm kaivettu. Näkyvillä tummanruskeaa koskematonta maata.
99200 Pyyntikuoppa 1, 40 cm kaivettuna W > E.
99201 Pyyntikuoppa 1, 40 cm kaivettuna W > E.
99202 Pyyntikuoppa 1, S > N. Profiili 103/197 - 200.
99203 Hetankodan pyyntikuoppa 1. E > W.
99204 Hetankodan pyyntikuoppa 1. E > W.
99205 Hetankodan pyyntikuoppa 2.
99206 Yleiskuva tutkituista pyyntikuopista.
99207 Hetankodan pyyntikuoppa 2 pohjaan kaivettuna.
W > E.

Kartat

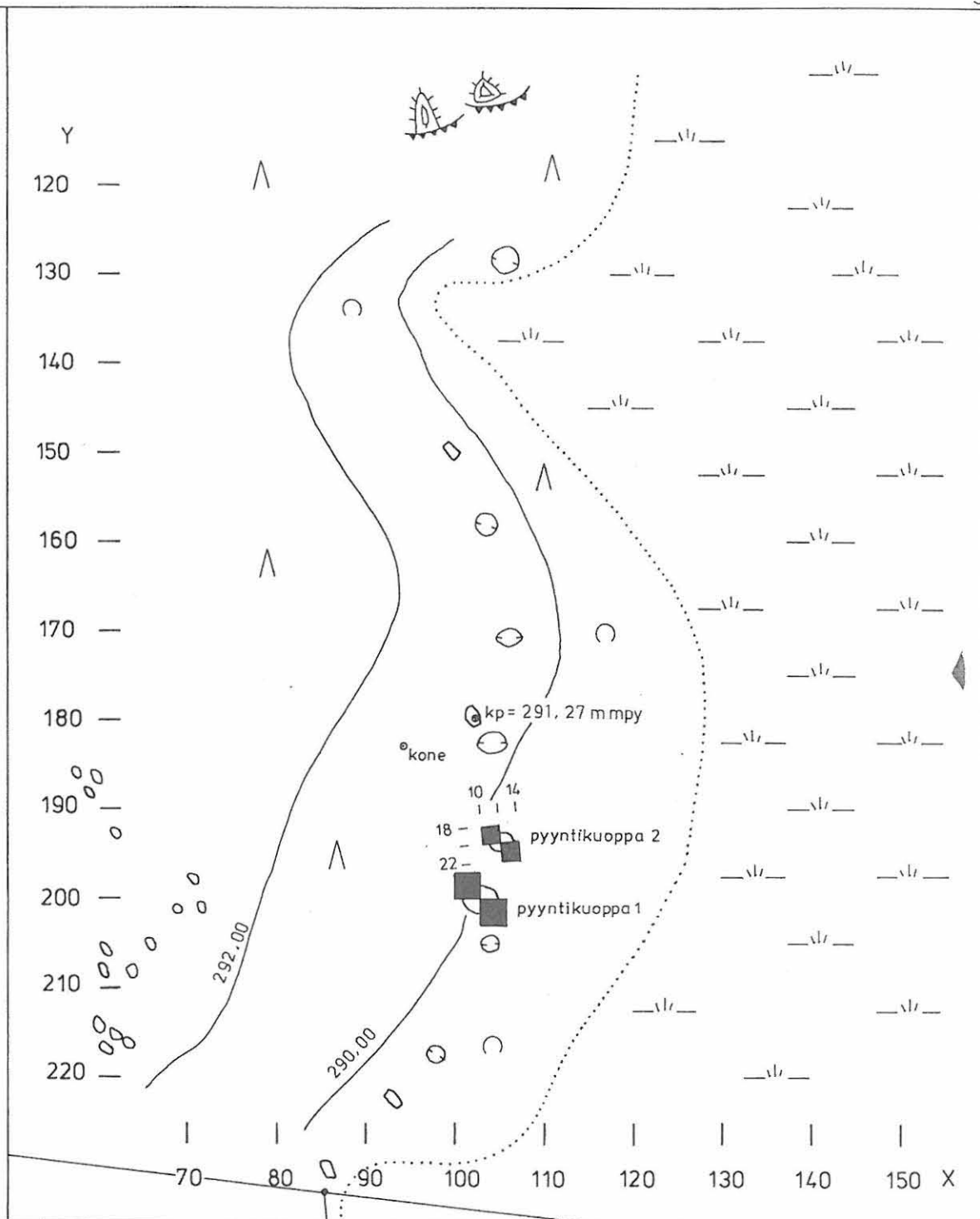
	Koko:	mk:	sivu:
Yleiskartta	A3	1:500	9
Pyyntikuoppa 1			
Pintavaaituskartta,	A4	1:50	10
Tasokartta, taso 20 cm	A4	1:50	11
Tasokartta, taso 60 cm	A4	1:50	12
Profiili 100 - 106/200	A3	1:20	13
Profiili 103/197 - 203	A3	1:20	14
Pyyntikuoppa 2			
Pintavaaituskartta	A4	1:50	15
Tasokartta, taso 20 cm	A4	1:50	16
Profiili 10 - 14/20	A4	1:20	17
Profiili 12/18 - 22	A4	1:20	18

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW TAISTO KARJALAINEN 1994

Yleiskartta
1:500
piirt. R. Ylönen
4.8. 1994

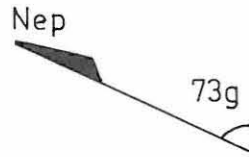
- pyyntikuoppa
- kivi
- suon reuna, suo
- sähköpylväs, sähkölinja

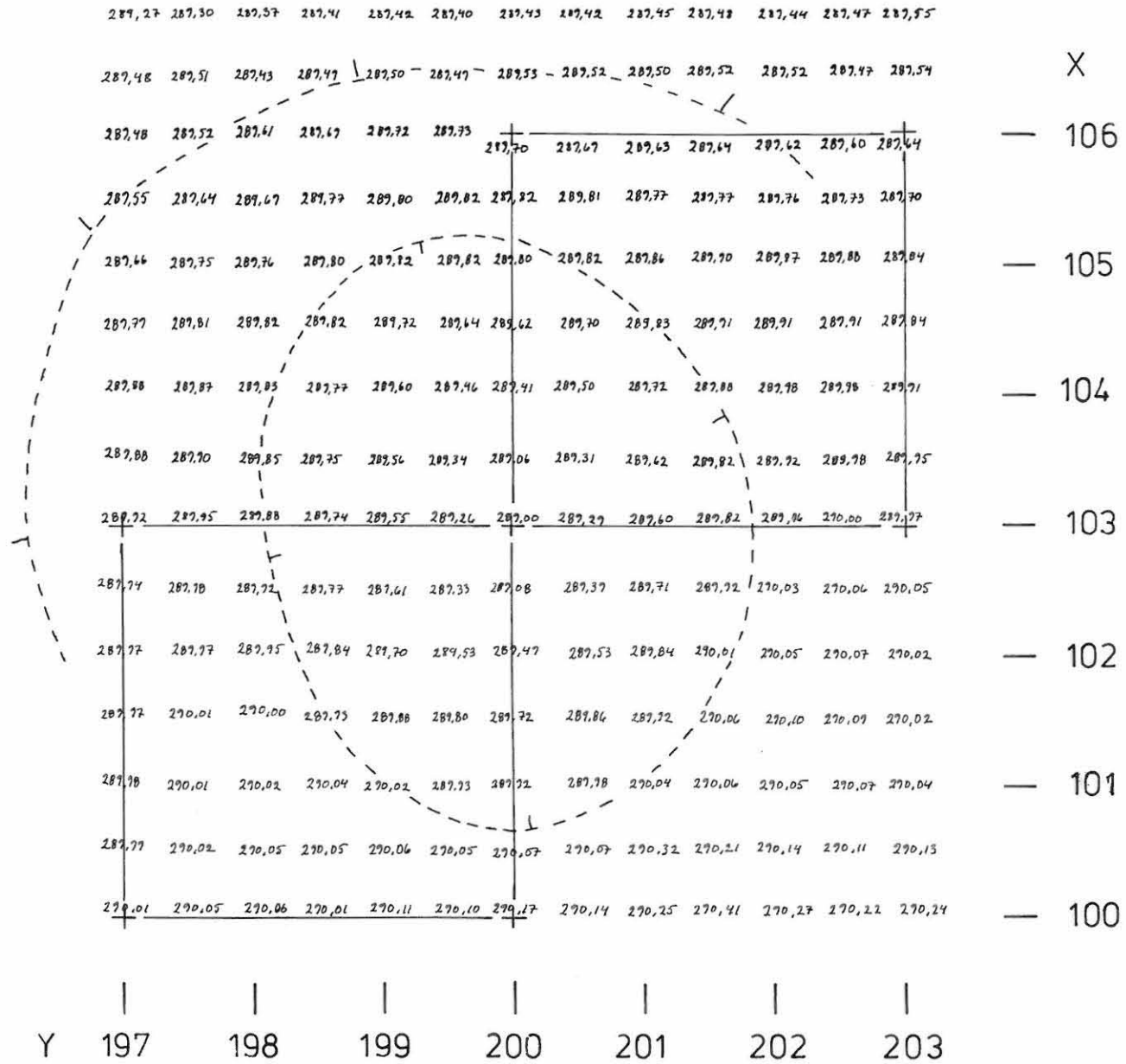
muovikartat s. 10-12, 15-18 säilytetään arkin välissä

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW TAISTO KARJALAINEN 1994

Pintavaaituskartta
Pyyntikuoppa 1
Mk 1:50
Piirt. R. Ylönen
1. 8. 1994

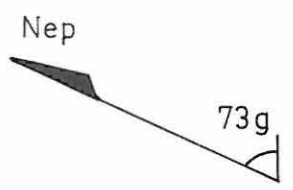
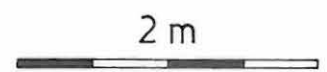

- - - vallin raja
- - - pyyntikuopan raja

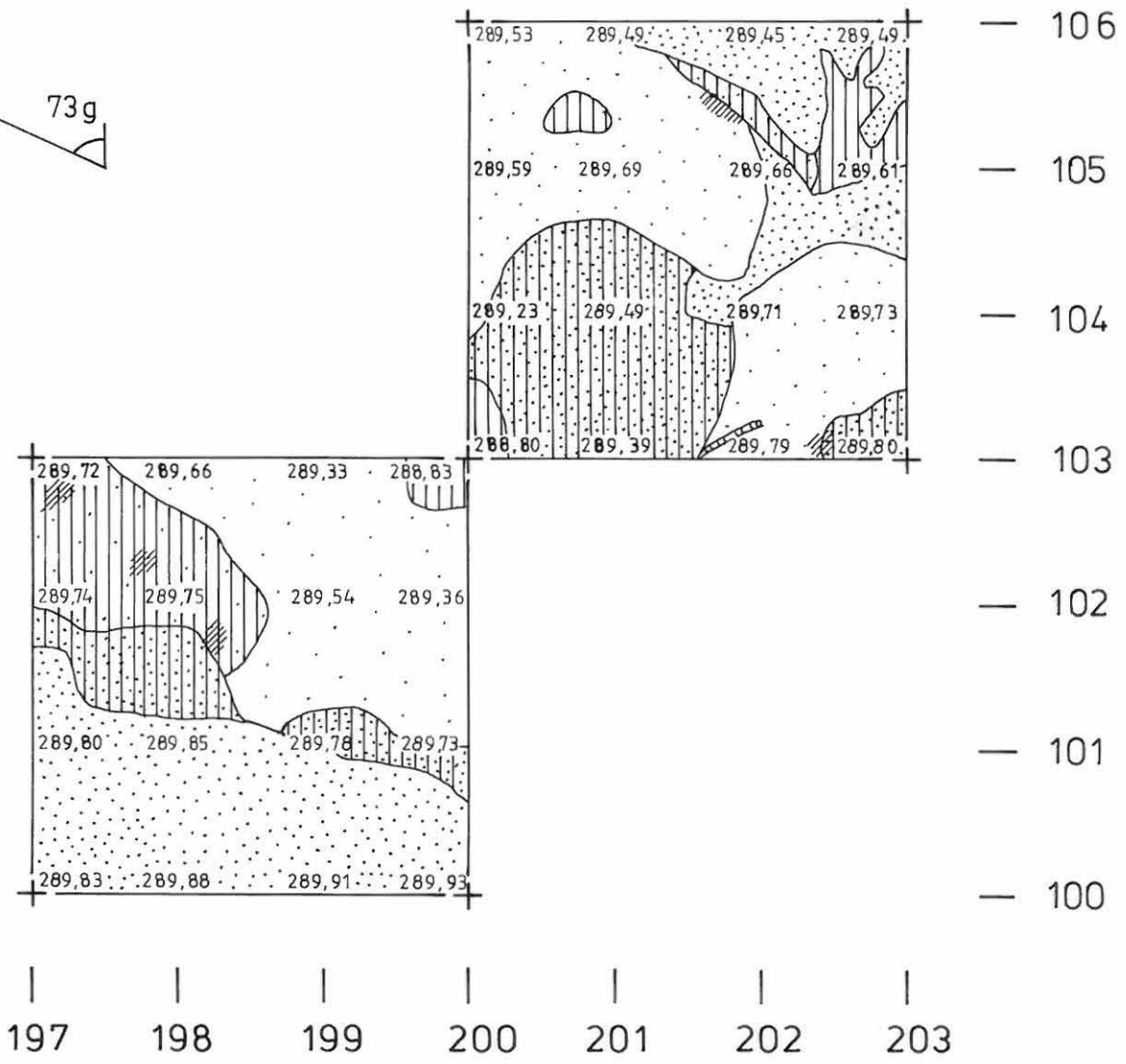

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Tasokartta , taso - 20 cm
Pyyntikuoppa 1
Mk 1: 50
Piirt. R. Ylönen
3. 8. 1994

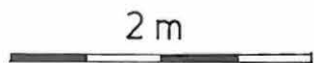
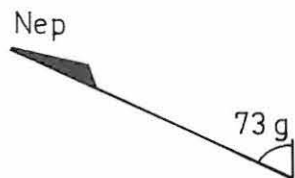
- huuhtoutunut hiekka
- tumma rikastunut hiekka
- vaalea rikastunut hiekka
- hiilipitoinen hiekka
- juuri

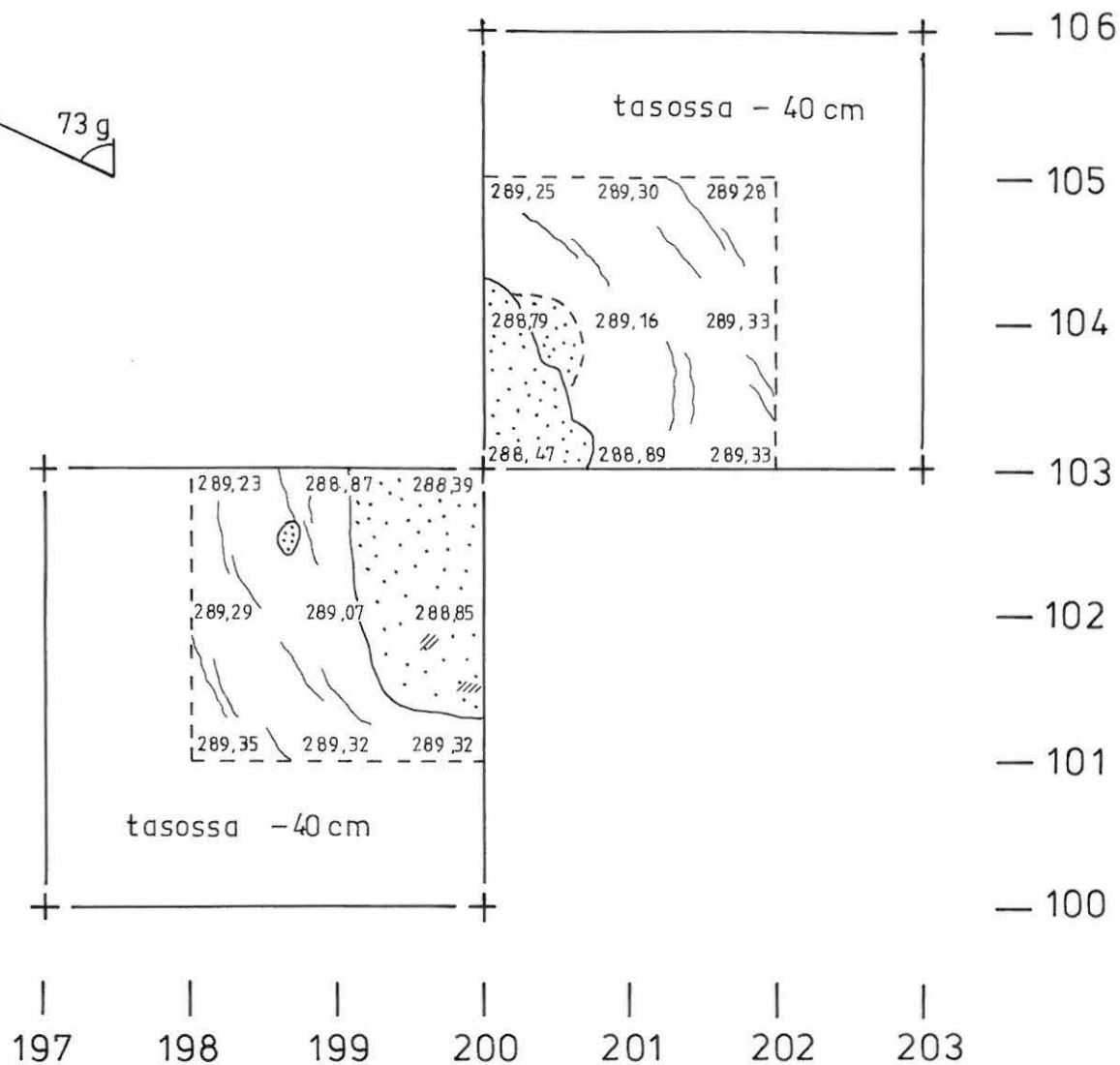

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Tasokartta , taso - 60 cm
Pyyntikuoppa 1
Mk 1:50
Piirt. R. Ylönen
4.8.1994

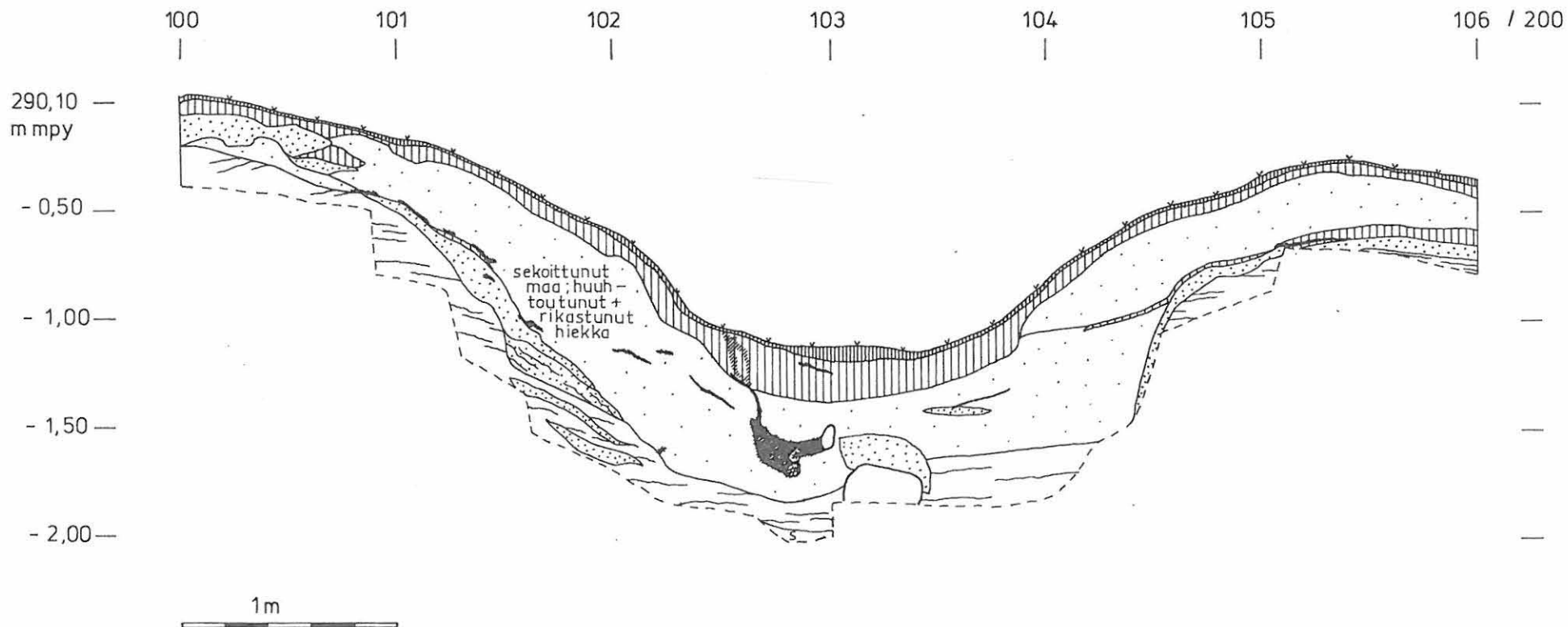
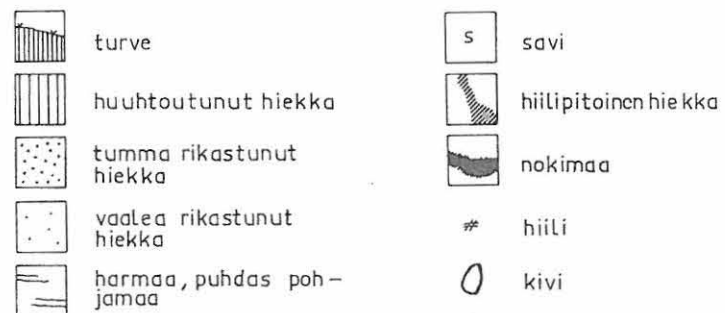

- rikastunut hiekka
- harmaa puhdas pohjamaa
- hiilipitoinen hiekka

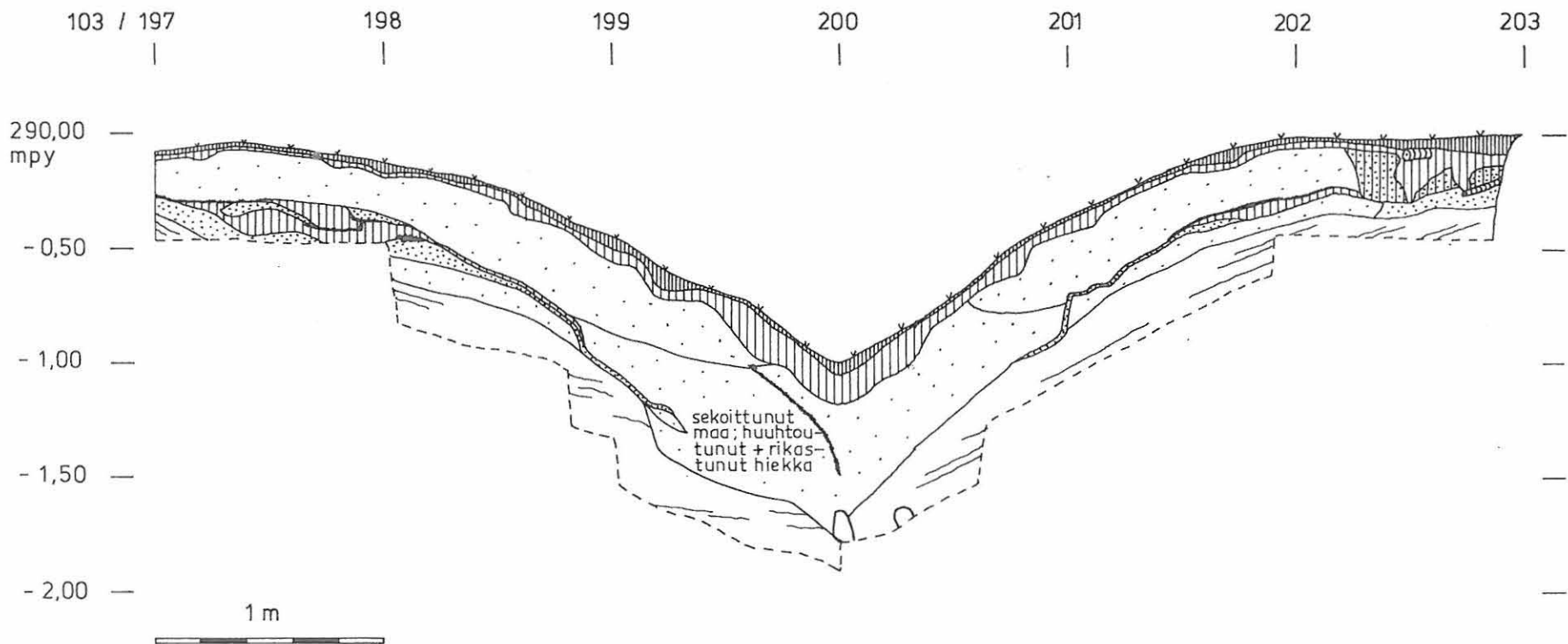
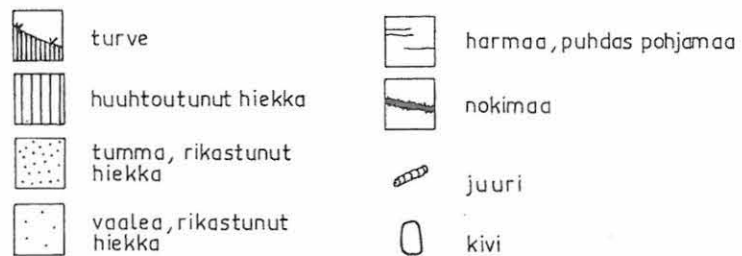
ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Profiilikartta
Pyyntikuoppa 1
Profiili 100-106/200 etelästä pohjoiseen katsottuna
Mk 1: 20
4.8.1994
Piirt. R.Ylönen

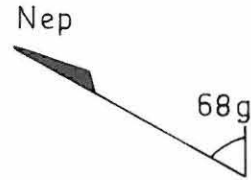
ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Profiilikartta
Pyyntikuoppa 1
Profiili 103 / 197-203 lännestä itään katsottuna
Mk 1:20
Piirt. R. Ylönen
4.8. 1994

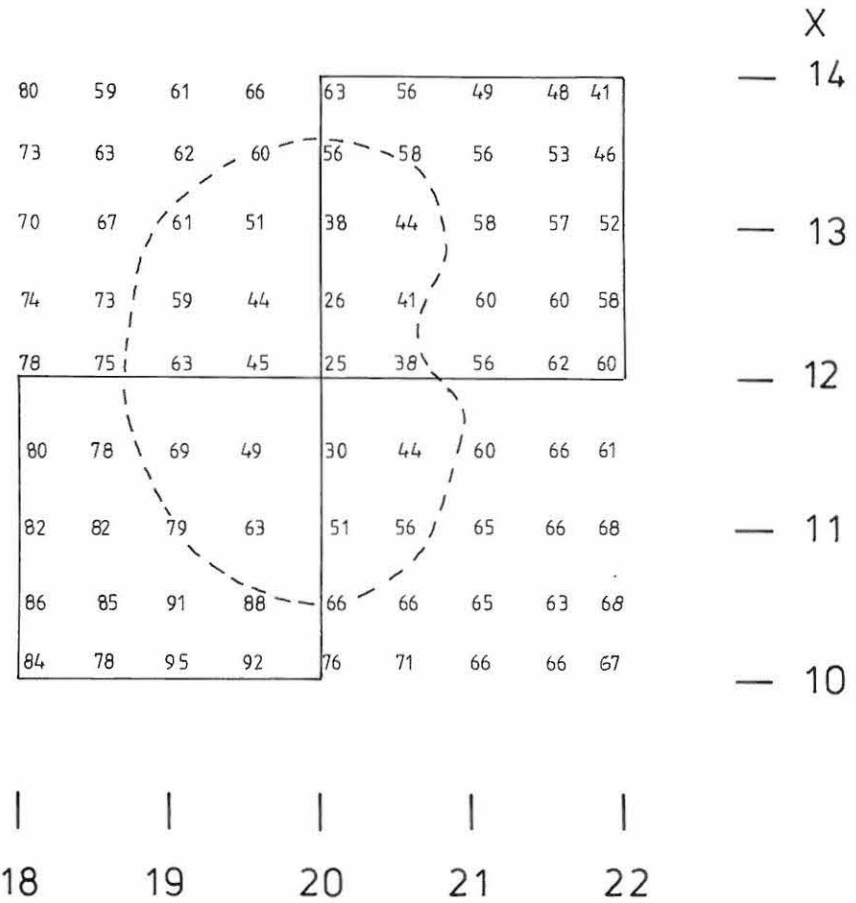

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Pintavaaituskartta
Pyyntikuoppa 2
Mk 1:50
Piirt. R. Ylönen
1.8. 1994

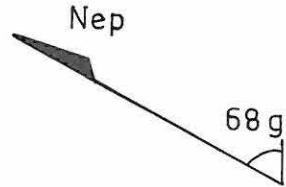

Vaaitusluvut absoluuttisia korkeuksia mmpy;
luvuista merkitty pelkät senttimetrit, metrit
289 mpy, mikä on kaikissa sama, on jätetty pois.

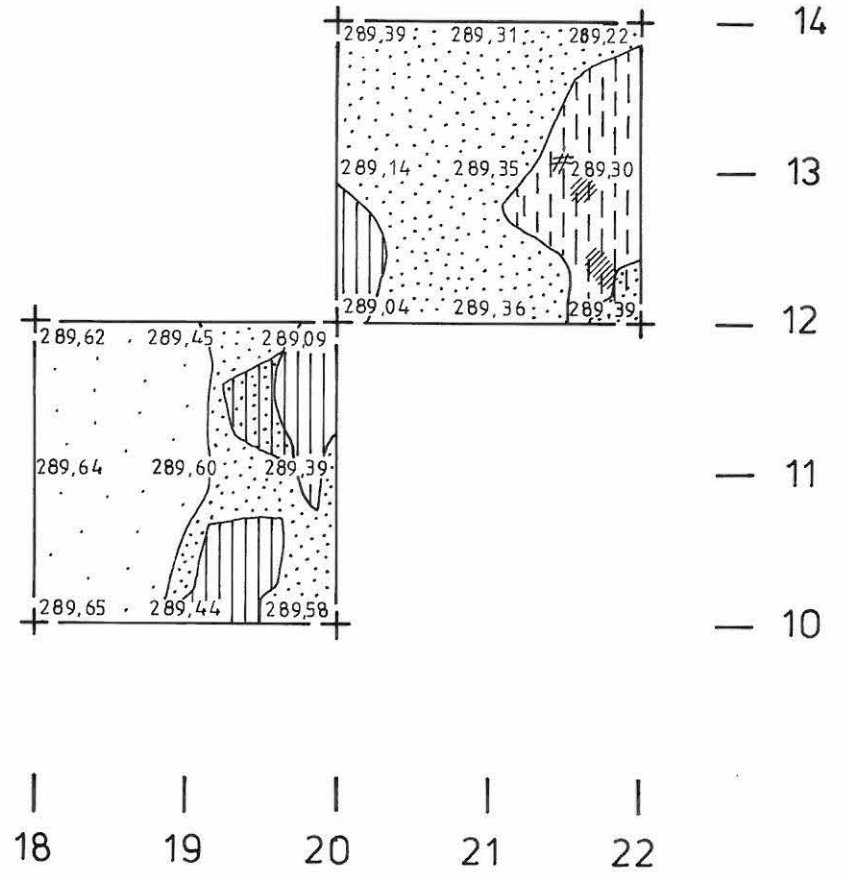

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Tasokartta , taso - 20 cm
Pyyntikuoppa 2
Mk 1:50
Piirt. R. Ylönen
3. 8. 1994

- huuhtoutunut hiekka
- vanhempi huuhtoutunut hiekka
- tumma rikastunut hiekka
- vaalea rikastunut hiekka
- hiilipitoinen hiekka
- # hiili

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Profiilikartta

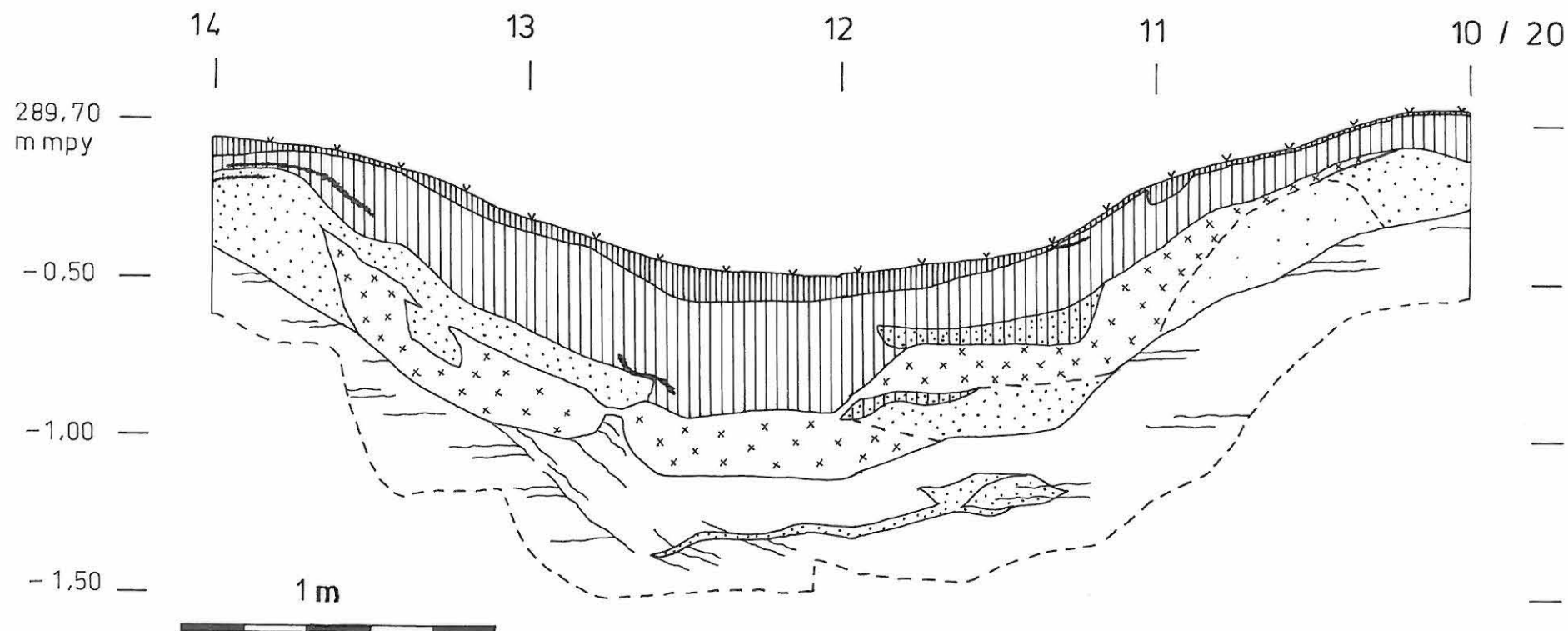
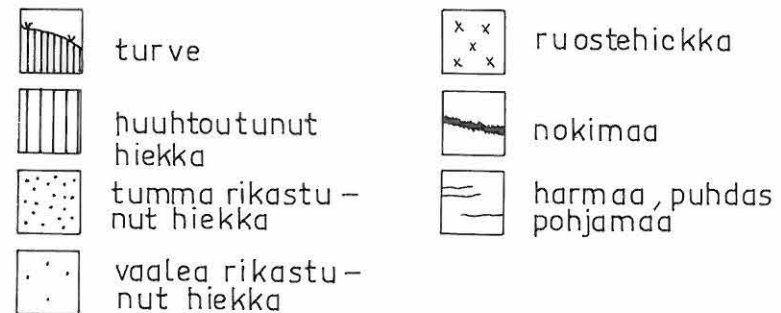
Pyyntikuoppa 2

Profiili 10 - 14 / 20 pohjoisesta etelään katsottuna

Mk 1:20

Piirt. R.Ylönen

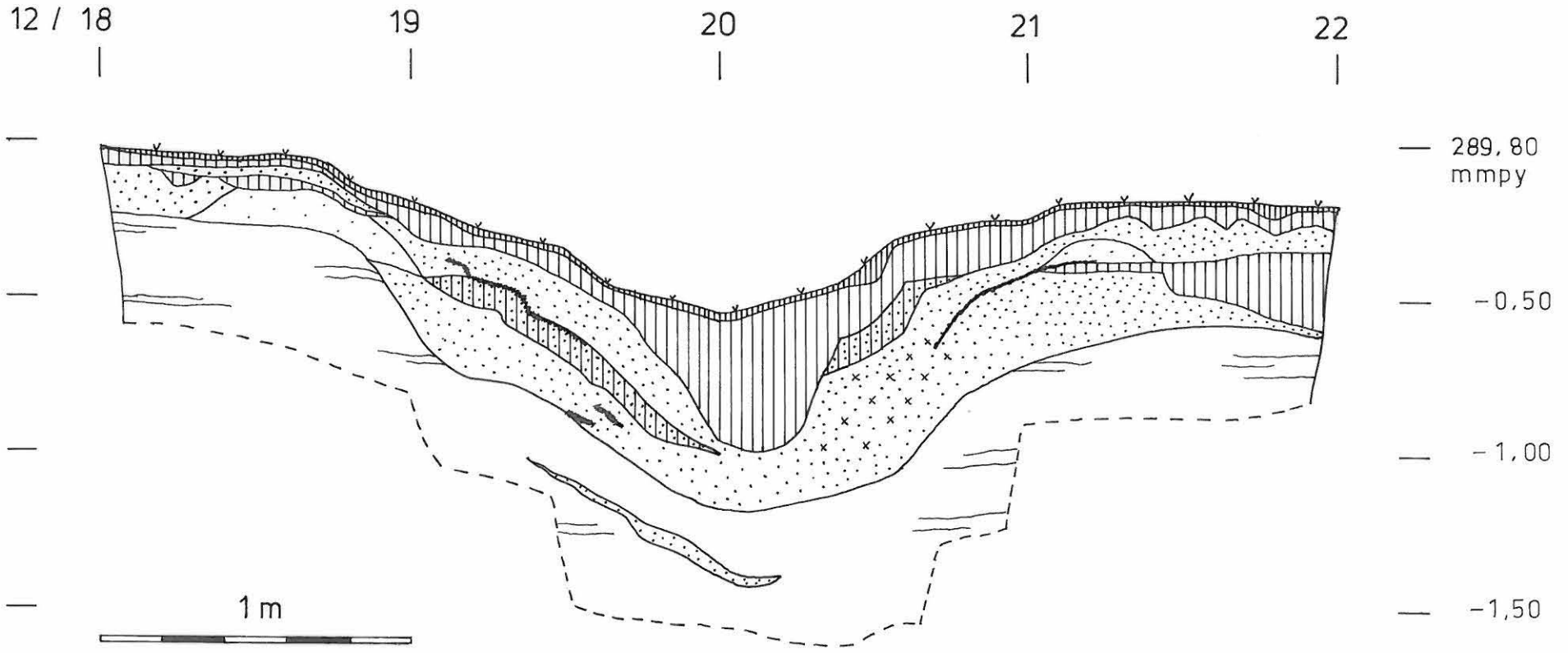
5. 8. 1994

ENONTEKIÖ 143 HETAN KOTA NW
TAISTO KARJALAINEN 1994

Profiilikartta
Pyyntikuoppa 2
Profiili 12 / 18 - 22 lännestä itään katsottuna
Mk 1: 20
Piirt. R. Ylönen
4.8. 1994

- turve
- huuhtoutunut hiekka
- tumma, rikastunut hiekka
- vaalea, rikastunut hiekka
- ruostehiekka
- nokimaa
- harmaa, puhdas pohjamaa

**ENONTEKIÖ
KASVIJÄÄNTEET
PYYNTIKUOPISTA
1994**

nro	kohde	x	y	z	määrä L	kataja siemen	sianpuo- lukka siemen	variksen- marja siemen	heinä, vihvilä siemen	puolukka lehti/kuk- ka-pohja	mänty neulas- pohja	kaarna	käpy	ceno- coccum sieni-itiö
1	Hetank.	102	198	252	1			41			5	x		+
2	Hetank.	13	20.5	290	1			6			10	x	x	+
3	Saamenmuseo	300	399	165	1			39		1 l	49	x	x	+
4	Museotontti	101	198	160	1		3	33			92	x	x	+
5	Paavontalo	502	702	145	1			11		4 l, 1 kp	45	x	x	+
6	Jyppyrä	502	608	143	1			15		4 l	7	x	x	+
7	Valkeajärvi	203	401		1	1	3	72	2h, 2v	3 kp	20	x		
8	Aittalahti	100	802	157	1			3						+
9	Suonttajoki S	402	602		1			39			4	x	x	+
10	Suontta W1	204	402	163	1		0.5	5		1 kp	1		x	+
11	Suontta W3	402	1002		1			10		1 kp		x	x	+++
	kaikki jäänteet ovat hiiltyneitä													

**PIRJO JUSSILA
MIKROLIITTI Oy**

ENONTEKIÖ HETANKOTA

99198 Pyyntikuoppa 1, 20 cm kaivettuna.

99202 Pyyntikuoppa 1, S-N. profiili 103/197-200
Profiilissa erotuu alkuperäisen, korkeamman maan ja
kuopasta kaivettun maan raja.

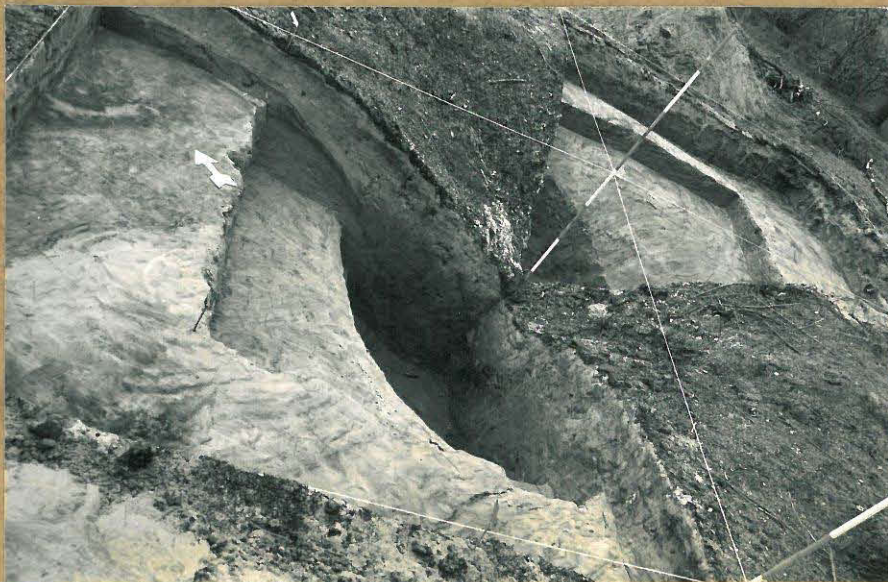
kur. T. Karjalainen 1994

ENONTEKIÖ HETANKOTA

99204 Pyyntikuoppa 1 E → W.

99200 Pyyntikuoppa 1, 40 cm kaivottuna W → E.
Huomaa kuvan vasemmalla yläkulmalla olevan
profiilin erottuva alkuperäinen maan raja.

kuv. T. Karjalainen 1994

ENONTEKIÖ HETANKOTA

99205 Pyyntikuoppa 2

99206 Yleiskuva kaivetuista pyyntikuopista

TANDEMLABORATORIET UPPSALA UNIVERSITET

Tandem Laboratory
Uppsala University

Taisto Karjalainen
Museibyran
Box 913
FIN-00101 HELSINGFORS
Finland

Uppsala 1995-05-04

Resultat av ¹⁴C datering av makrofossil från Finland.

Förbehandling av makrofossiler:

- 1% HCl tillsätts (6 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5% NaOH tillsätts (1 timme 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del , som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C ‰ PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-4990	Enontekiö 143 Hetankota NW, prov 1, <i>pk 1</i>	-25.54	3 015 ± 75
Ua-4991	Enontekiö 73 Saamenmuseo, prov 3	-24.30	2 600 ± 70
Ua-4992	Enontekiö 89 Museotontii, prov 4	-24.84	1 820 ± 75
Ua-4993	Enontekiö 142 Paavontalo, prov 5	-24.73	1 250 ± 70
Ua-4994	Enontekiö 7 Jyppyrä S, prov 6	-24.25	2 810 ± 90
Ua-4995	Enontekiö 208 Valkeajärvi E, prov 7	-24.03	2 410 ± 75
Ua-4996	Enontekiö 211 Suontiajoensuu E, prov 9	-25.39	3 900 ± 90
Ua-4997	Enontekiö 198 Suontiajoki W1, prov 10	-25.10	4 420 ± 100

Med vänlig hälsning

Göran Possnert / Maud Söderman

Postadress Postal address Box 533 S-751 21 Uppsala Sweden	Gatuadress Visiting address Thunbergsvägen 5 Uppsala	Telefon 018-182500 Direktval 183059 Phone + 46 18 182500 Direct 183059	Telefax Nat. 018 555736 Int. +46 18 555736	Telex 76088 TSLISV-S
---	---	---	--	----------------------------